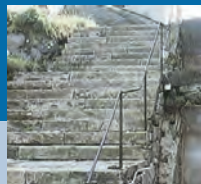
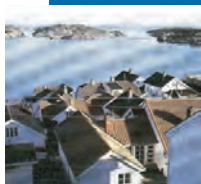

TREHUSBYEN RISØR

Reparasjon, vedlikehold og bevaring

Layout: Marit Myraker
Preben Ble

Nyttige adresser:

Risør kommune - Teknisk etat
Furumveien 1, 4950 Risør
Telefon: 37149600 Telefax: 37149603
www.risor.kommune.no
postmottak@risor.kommune.no

Aust-Agder Fylkeskommune – Kulturvernseksjonen
Serviceboks 606, 4809 Arendal
Telefon: 37 01 73 00 Telefax: 37 01 73 03
www.aa-f.kommune.no
Postmottak@aa-f.kommune.no

Fortidsminneforeningen
Dronningens gate 11, O152 OSLO
Telefon: 23 31 70 70 Telefaks: 23 31 70 50
www.fortidsminneforeningen.no
hovedadm@fortidsminneforeningen.no

Riksantikvaren
Postboks 8196 Dep, N-0034 Oslo
Telefon: 22 94 04 00 Telefaks: 22 94 04 04
www.riksantikvaren.no
riksantikvaren@ra.no

Brosjyren er utarbeidet av Einar Myraker i samarbeide med:
- Risør kommune, Teknisk etat v/Arild Mathisen
- Aust-Agder fylkeskommune, Kulturvernseksjonen v/Thomas Hirsch

myraker arkitekter as
sivilarkitekter mnal npa

TK-SENTERET, LONGUM PARK
SERVICEBOKS 709 4808 ARENDAL
TLF 37035550 FAX 37024546 E-MAIL emy@myraker.no

En informasjonsbrosjyre fra Risør kommune

INNLEDNING, FAGUTTRYKK OG STILARTER	2
VIKTIGE DETALJER FOR BEVARING AV HUSETS SÆRPREG	6
VIKTIGE DETALJER FOR HUS I EMPIRESTIL	7
GESIMS OG VINDSKI	8
DØRER , DØRVRIDERE OG UTELAMPER	9
VINDUER, OMRAMMING OG VANNBRETT	10
TAKTEKKINGSMATERIALER, TAKVINDUER OG TAKRENNER	13
PIPER OG BESLAG	14
SOLAVSKJERMING	14
TRAPP, MUR, REKKVERK OG GJERDE	15
TILBAKEFØRING	16
REGULERINGSPLAN MED BESTEMMELSER	18

FORORD

I de siste tiårene har det vært en økende bevissthet omkring vern av eldre bebyggelse. På begynnelsen av 70-tallet foregikk det en omfattende registrering av trehusbyer i Norden. Risør inntok en fremtredende plass i denne registreringen. Allerede i 1970 vedtok Risør bystyre at det skulle utarbeides en reguleringsplan for sentrum med formål å sikre de miljøkvaliteter som bebyggelsen representerte. Planprosessen ble lang, omfattende og til tider meget krass. Men etter en prosess gjennom 20 år, ble planen enstemmig vedtatt av bystyret i 1991. Planen har omfattende og detaljerte bestemmelser, slik at bebyggelsens særtrekk, identitet og historiske detaljer kan sikres og tilbakeføres.

Dersom du eier et hus i Risør sentrum, befinner du deg i et gammelt trehusmiljø med kulturhistoriske kvaliteter som du knapt finner andre steder. Huseierne skal ha ros for den måten de bidrar til at vår felles kulturarv blir forvaltet på en forsvarlig og trygg måte. Kommunen setter stor pris på det samarbeidet som er mellom private huseiere og de offentlige myndighetene.

For den enkelte huseier kan det virke urimelig at det ikke kan benyttes utenpåliggende vindussprosser, utadslående gangdør, beslåtte piper, sementstein, uprof lert kledning, osv. Men bygningsvern er detaljer. Dersom en detalj ikke er viktig, kan heller ikke de andre detaljene være viktige. Men om detaljene forsvinner, endrer bygget karakter og egenart. Vi får en forringning av vår viktige kulturhistoriske bygningsarv.

Et enstemmig bystyre har ment, ved godkjenning av »verneplanen«, at sentrumsbebyggelsen skal sikres inn i fremtiden.

Denne veilederen setter fokus på viktigheten ved bygningens detaljer, slik at forståelsen for detaljenes betydning kan bedres. Det er bare gjennom økt kunnskap at bygningene kan få den pleie og omsorg de fortjener.

Det foregår jevnlig utbedrings- og reparasjonsarbeid av den bestående bygningsmassen. Før slikt arbeid igangsettes er det viktig å avklare om tiltaket er søknadspliktig. Ved slike byggearbeid er det avgjørende for resultatet at håndverkeren har tilstrekkelig kunnskap om detaljene. Det koster ikke nødvendigvis mer å velge den riktige utførelsen.

Til å bistå kommunen i dette viktige arbeidet er det inngått et samarbeid med kvalifisert arkitektkontor. Her kan enhver eier av hus som er oppført før 1900, få gratis veiledning ved endringer, utbedringer eller tilbakeføringer. Ta kontakt med bygningsavdelingen for nærmere informasjon.

Risør kommune ønsker deg, som huseier, lykke til med forvaltningen av vår felles kulturarv.

Risør, april 2005
Med vennlig hilsen Hovedutvalget for plan, miljø og tekniske tjenester

A handwritten signature in black ink that reads "Helene Frydenberg". The signature is written in a cursive, flowing style.

Helene Frydenberg
leder

Brosjyren er utarbeidet av et en komite bestående av:
- Risør handelstadsforening v/ Hilde Straum
- Verneforeningen v/ Peder A Rasmussen
- Hovedutvalget for plan, miljø og tekniske tjenester v/ Tine Bang
- Austagder Fylkeskommune, kulturvernsseksjonen v/ Thomas Hirsch
- Risør Kommune, teknisk etat

Målsetting

Risør sentrum representerer en kulturarv som det er et stort ansvar å forvalte både for kommunen, huseiere og håndverkere. I stor grad har Risør lyktes med dette, men det er viktig at arbeidet videreføres og at informasjonsbehovet til huseierne tilfredsstilles. Risør sentrum er regulert til spesialområde for bevaring, og det er vedtatt egne reguleringsbestemmelser og retningslinjer for bebyggelsen. I tillegg er det utarbeidet en "miljøestetisk plan". Hensikten med denne veilederen er å bidra med informasjon som gjør at forståelse for bevaring av gamle Risør styrkes. Kjennskap til de ulike stilarter, med tilhørende karakteristiske detaljer, er i denne forbindelse viktig og nødvendig.

Kortfattet historikk

Risørs helhetlige bygningsmiljø skyldes i stor grad at byen ble gjenreist i løpet av et par år etter bybrannen i 1861. Toneangivende var den lokale håndverkstradisjon og datidens byggeskikk og stilpåvirkning. Impulsene kom fra utlandet, i stor grad fra Holland, og stilartene senempir med tilhørende detaljer ble kunstferdig tolket ved bruk av trematerialer. Forbildene var murarkitektur, derfor kan en på mange måter si at byen ble gjenoppbygget som en murby i trematerialer. Ved byutvidelse og fortetting mot slutten av 1800-tallet og begynnelsen av 1900-tallet, ble husbyggingen påvirket av de rådene stilarter: Sveitserstil, jugendstil og funkisstil. Dessuten har mange hus gjennomgått omfattende "modernisering" på 50 og 60-tallet, med store kvister, sementtakstein, eternittkledning, trefagsvinduer, vippevinduer med og uten sprusser etc. Det er gledelig at forståelsen for bygningsarven er blitt betydelig endret de siste ti-årene. Derfor er det viktig å fokusere på betydningen av å ta vare på detaljene

Bevaringsverdi

Med bevaringsverdig bebyggelse mener en som regel hus som har en viss alder, d.v.s. at huset oppleves som "gammelt". I tillegg til alder, vil en bygnings bevaringsverdi ofte ha sammenheng med hvor mye huset er endret, om det står alene, om det inngår som er del av et bygningsmiljø, eller hvor representativt det er i forhold til stilart og tidsepoke. I noen tilfeller kan bevaringsverdien ha sammenheng med om bygningen kan knyttes til en bestemt person eller særskilt hendelse. Litt mer presist kan det sies at bevaringsverdig bebyggelse er hus og bygningsmiljøer som har historisk, antikvarisk eller annen kulturell verdi. Svært ofte er det ønskelig at bevaringsverdige bygg eller bygningsmiljøer gis et lovmessig vern. Det gjøres enten ved fredning gjennom kulturminneloven eller ved å utarbeide reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. I Risør sentrum er det kun tre bygninger som er fredet (Risør kirke, Kjæret i Kragsgata og Vatikanet i Buvika). Den øvrige bebyggelsen er vernet gjennom plan- og bygningsloven ved at den er regulert til

Denne brosjyren er utarbeidet først og fremst med tanke på de som er eiere av hus som omfattes av verneplanen. I Risør kommune er det imidlertid et stort antall verneverdige hus også utenfor sentrum som ikke er vernet særskilt gjennom eget lovverk. Mangel på lovmessig vern betyr imidlertid ikke at disse bygningene av den grunn er mindre bevaringsverdige enn hus som er underlagt et formelt vern. Bevaring og riktig istandsetting har like stor relevans uansett om huset er formelt vernet eller ikke.

Noen tanker om begrepet bevaring

Alle hus uansett verneverdi har behov for vedlikehold. For den bebyggelsen som vi tradisjonelt oppfatter som bevaringsverdig, er det særskilt viktig at vedlikeholdet utføres såpass ofte og på en slik måte at originale bygningsdeler ikke må skiftes ut. For noen hus resulterer dårlig vedlikehold i at huset må rives. De fleste forstår at riving er det motsatte av å bevare, selv om det opprinnelige huset erstattes av en kopi eller tilnærmet kopi. Det samme kan sies om utskifting av bygningsdeler. Ethvert tiltak som innebærer utskifting bidrar til å redusere bygningens bevaringsverdi. Det å beholde de originale bygningsdelene har verdi i seg selv. Ved utskifting med nye materialer forsvinner noe av den kunnskapen som kan knyttes til gammel håndverkstradisjon, og nye materialer vil alltid gi bygningen et noe annet preg enn det originale. Innsetting av en kopi eller tilnærmet kopi er riktig først når forfallet er kommet så langt at det ikke er noen annen utvei enn å erstatte det gamle med nye materialer.

Arkitektveiledning

Kommunen har gjennom en årrekke valgt en positiv vinkling av bevaringsproblematikken. Derfor tilbys en gratis veiledningstjeneste til huseiere innenfor verneplanen i Risør sentrum.

Søknadsplikt

Det fremgår av plan- og bygningslovens § 93 hvilke tiltak som krever søknad og tillatelse. Innen reguleringsplanen for sentrum (Verneplanen) er imidlertid alle bygningsmessige endringer søknadspliktige. Dette gjelder også i forbindelse med nødvendige reparasjons- og vedlikeholdsarbeider. Av planens reguleringsbestemmelser fremgår det at bebyggelsen skal beholde eller gis en eksteriørutforming som harmonerer med den opprinnelige trehusbebyggelsens særtrekk og at kommunen kan kreve at opprinnelig utseende tilbakeføres etter skade eller ved rehabilitering og istandsetting.

Dette innebærer at for eksempel et vippevindu ikke kan erstattes med et nytt uten tillatelse. Det er ved slike utbedringsarbeider at bestemmelsene gir muligheter for tilbakeføring til opprinnelig utforming.

Man bør derfor ta kontakt med kommunens bygningsavdeling før arbeidet igangsettes. Mye kan løses og avklares på en enkel måte. Det koster ofte ikke mer å velge en riktig utførelse.

RELEVANTE FAGUTTRYKK

Saltak med kvist

- Møne
- Gavl
- Vindski
- Gesims
- Kvist

Valmtak

- Valm

Halvvalmet tak

- Halvvalm

Pulttak

- Pulttak

Bygningskomponenter i forbindelse med vindu

- Vannbord
- Ornamentering
- Vindusomramming
- Vannbord
- Overligger
- Underligger
- Profilert kant på overligger

Vinduets enkelte deler

- Vinduskarm
- Midtpost
- Vindusramme
- Sprosse

To-fags krysspostvindu

- Fag
- Tverrpost
- Midtpost

To-fags koblet vindu

- Fag
- Varevindu på innside hengslet til vindusramme.
- Kittfals

Vindu med falske sprosser

- Sprosseoppdeling av vindu påmontert utvendig på isolerglass.

Vindu med isolerglass

- To lag isolerglass i samme vindusramme.
- Trelist
- Metallist

VINDUET

Rettløpstrapp

- Stusstrinn
- Repos
- Inntrinn
- Opptrinn

TRAPP

Takutsnitt

- Mønepanne
- Luftelyre
- Taktegl
- Vingetegl

TAK

STILARTER

Barokk 1650 -1760

Forbildene ble utformet på 1500-tallet i Italia. Den er gjerne pompøs, preget av overdådig ornamentikk, svungne linjer og symetri. De fleste bygninger er kledd med stående tømmermannspanel, gjerne med prof lerte overliggere.

Louis seize 1780-1810

Stilarten danner en overgang mellom barokk/ rokokko og empire - stilen. Barokkens vindusrammer med tre ruter i bredden erstattes av rammer med bare to ruter. Listverk og dørfyllinger får karakteristiske smale riller, ofte også ovale speiler.

Empire, Sen-Empire 1810-1835, 1835-1870

Empirestilen er preget av strenghet, enkelhet og rene linjer. Liggende kledning blir mer vanlig, men fortsatt er mange hus kledd med stående tømmermannskledning. Takene har en slakere takvinkel enn tidligere, gjerne ikke brattere enn ca. 30 grader. Vinduene har færre sprosser. På små hus ble det vanlig med tre ruter i høyden i hver ramme. Detaljene er enkle, og med stenarkitekturen som forbilde er enkelte hus utført med stenimitasjoner på hjørner og rundt vinduer og dører. I sen-empiren får dørene færre fyllinger og prof leringen blir mer avrundet.

Sveitser stil 1860-1920

Forbildene kom fra Mellom-Europa, Syd-Tyskland, Østerrike og Sveits. Takkonstruksjonen muliggjør store takutspring. Vindusglass ble produsert i større formater, og krysspostvinduet er dominerende. Stilarten er preget av pløyd prof lert kledning som oftest er stående. Bygningselementer som gesims, vindski, dør- og vindusomramning er preget av detaljrik ornamentering. Stilarten er mest utbredt i utkanten av gjenoppbyggingen etter bybrannen, og som fortetting i eksisterende bebyggelse.

Jugend 1890 -1920

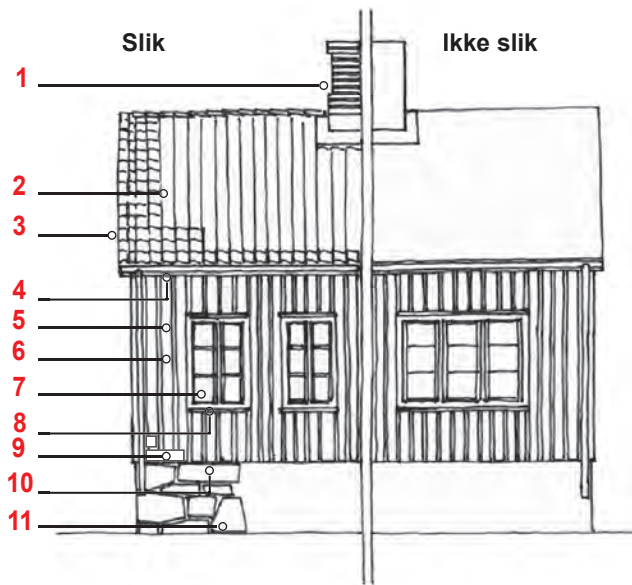
Stilarten er en slags nybarokk, med organiske former inspirert fra naturen. Typisk for stilarten forøvrig er spiss takvinkel og krysspostvinduet som gjerne ble rutet opp i øverste ramme. Trefagsvindu ble ofte benyttet. Foto viser såkalt Mansardtak. Taket er delt i to deler hvorav den ene er trukket ned over øverste etasje.

Funksjonalismen 1925 -1940

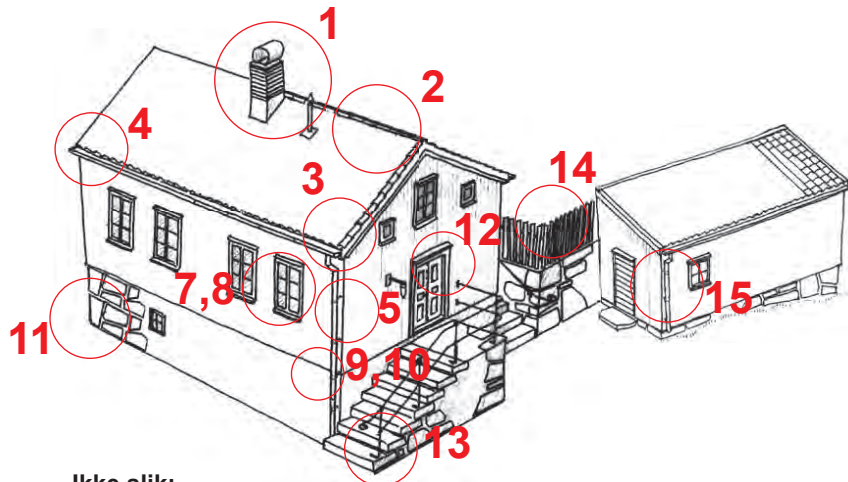
Funkis-stilen oppstod som en protest mot fortidens stilkopiering og ornamentikk. Arkitekturen er preget av fete tak, vindusbånd og en kubisk sammenstilling av volumer og fater. Det er ofte benyttet liggende panel og vinduer uten sprosser.

VIKTIGE DETALJER FOR BEVARING AV HUSETS SÆRPREG

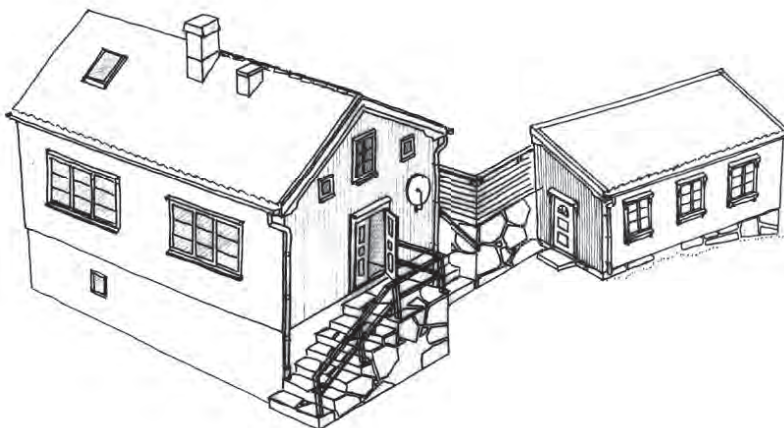

- 1 Tradisjonell utførelse av pipe i tegl. Pipe må ikke beslås i sin helhet.
- 2 Original taktekkning i tegl. Ved utskifting må opprinnelig farge og form benyttes.
- 3 Utforming av gesims og vindski som opprinnelig.
- 4 Utkraging og dimensjonering av tak både ved gavl og gesims som opprinnelig, med tilhørende takrenne og nedløp.
- 5 Original panel. Ved utskifting må materialtype, dimensjon, prof I og avstand mellom overliggere beholdes. Det skal brukes høvlet, glatt kledning.
- 6 Risør bør forbli "Den hvite by ved Skagerak". Derfor males som regel fasaden i hvitt. Imidlertid kan oker eller rødt benyttes på bod, garasje og husets bakside. Inngangsdøren kan ha en uavhengig fargesetting.
- 7 Vindustype, inndeling, størrelse, materialbruk, hengsling, glass- og sprossetype.
- 8 Prof I og dimensjon på listverk/vannbrett rundt vinduer.
- 9 Det bør være en helhetlig design for gate- og husnummerskilt slik eksemplet angir.
- 10 Overgang vegg og grunnmur
- 11 Grunnmur i naturstein
- 12 Hovedinngangsdør i opprinnelig utførelse. Dør skal slå innover.
- 13 Tradisjonell utførelse av trapp og forstøtningsmurer med tilhørende rekkverk i smijern.
- 14 Natursteinsmur med gjerde i smijern eller stakitt.
- 15 Original utforming av bod

Slik:

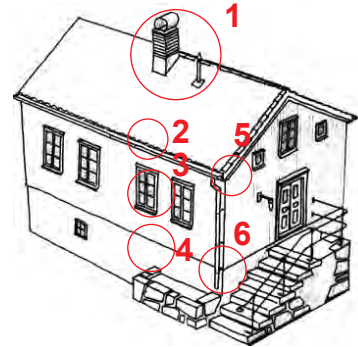
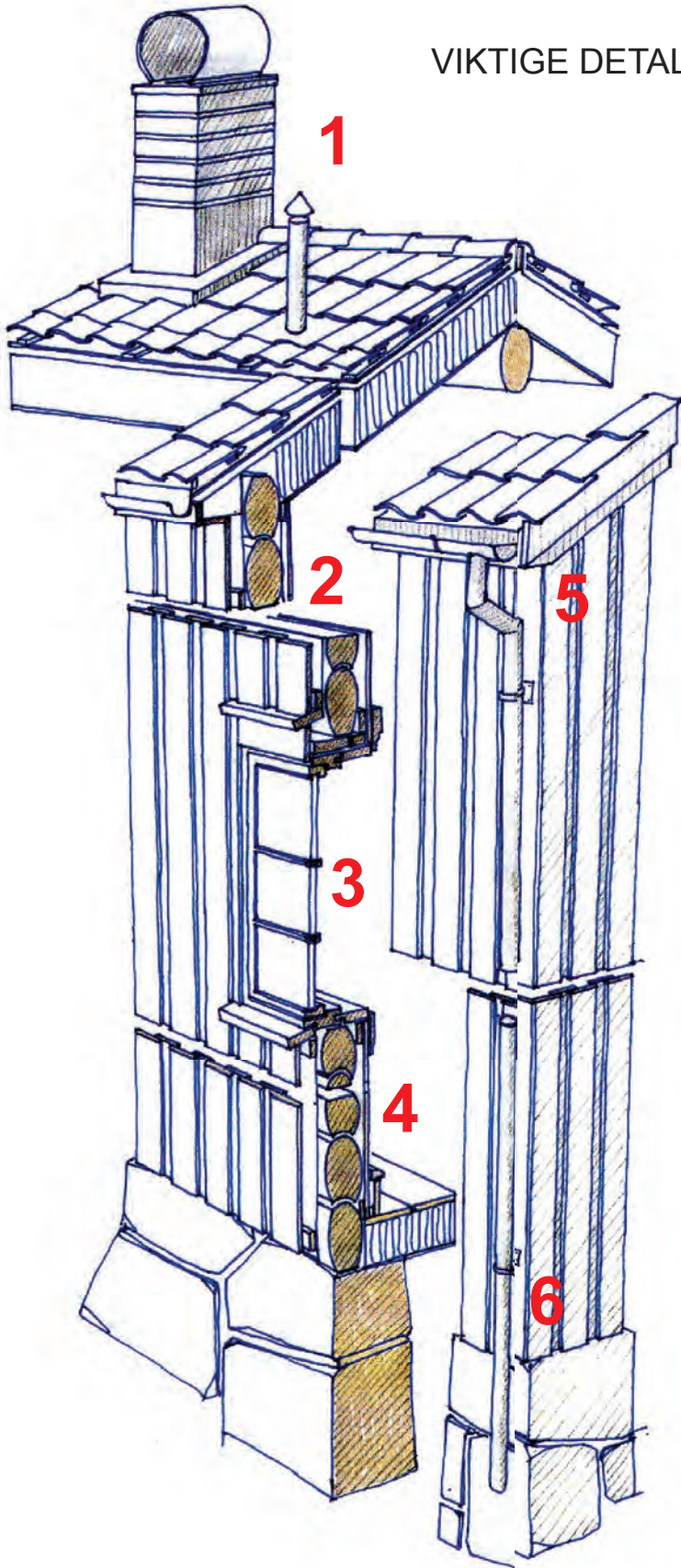

Ikke slik:

Vedtatt gatenavnskilt og eksempl på husnummerskilt i emaljert utførelse

VIKTIGE DETALJER FOR HUS I EMPIRESTIL

- 1 Detaljutsnitt for yttertak med pipe og avtrekkslyre.
- 2 Detaljutsnitt ved gesims. Gesimsen er tilpasset riktig vindskiuforming (se side 8).
- 3 Detaljutsnitt ved vindu
- 4 Detaljutsnitt ved grunnmur. Viktig at huset ikke etterisolereres utvendig i forbindelse med utskifting av panel. Dette medfører uheldig overgang mellom vegg og grunnmur.
- 5 Detaljutsnitt ved hushjørne. Riktig utforming av vindski, gesims og takrenne med nedløp. Tegltekking av tak avsluttet med vingetegl på vindski.
- 6 Detaljutsnitt ved hushjørne og grunnmur. Dimensjonering og prof lering av tømmermannspanel har stor betydning. Dessuten er det viktig å velge riktig avstand mellom overliggere. Det skal benyttes høvlet, glatt kledning.

Godt eksempel:

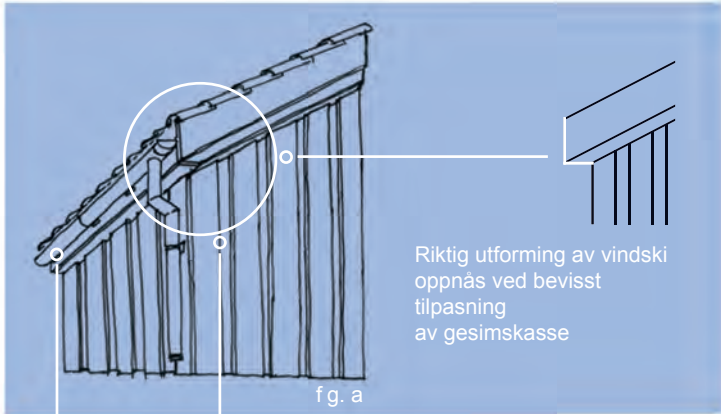

Originalt vindu med tilhørende panel og detaljering.

GESIMS OG VINDSKI

Slik

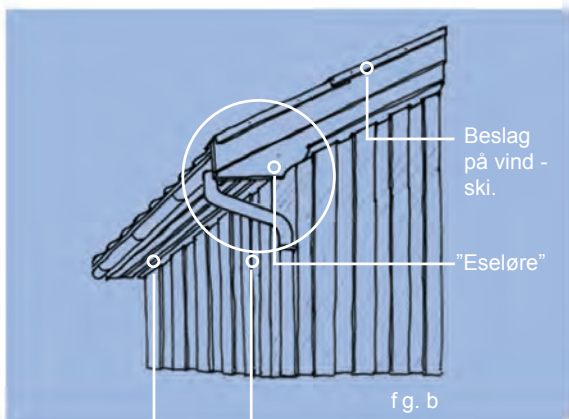

For lufting av tak, utklossing av takrenne

Riktig vindskiavslutning og tilpasning av nedløp
Tradisjonell utførelse med takstein på vindski er viktig og særegen detalj for hus i Risør (vingeteg).

Opprinnelige ble takutspring og gesims omhyggelig dimensjonert med tanke på en estetisk god løsning av gavnløs med vindski slik f.g. a viser. Ved vedlikehold, reparasjon og etterisolering av tak ser en ofte eksempler på manglende forståelse for disse viktige detaljer, slik f.g. b viser. Hvis takutspringet er for stort og gesimskassen for kraftig, oppstår uheldig utforming av vindski ved gesims ("eseløre").

Ikke slik

Uheldige luftespalter

Uheldig vindskiavslutning og uheldig tilpasning av nedløp på feil side av hjørne.

Godt eksempel

Gesims med vindski. Legg merke til tegl på vindski (vingeteg).

Noen uheldige eksempler

Vindski med "eseløre"

Beslag på vindski

Noe uheldig detaljering i overgang vindski og gesims

Ekstremt tilfelle pga. for kraftig gesimskasse

DØRER , DØRVRIDERE OG UTELAMPER

Empirestil

Hovedinngangsdør i empirestil med overlys. Forseggjort detaljering.

Hovedinngangsdør i empirestil uten overlys. Enkel detaljering.

Hovedinngangsdører skal være innadslående

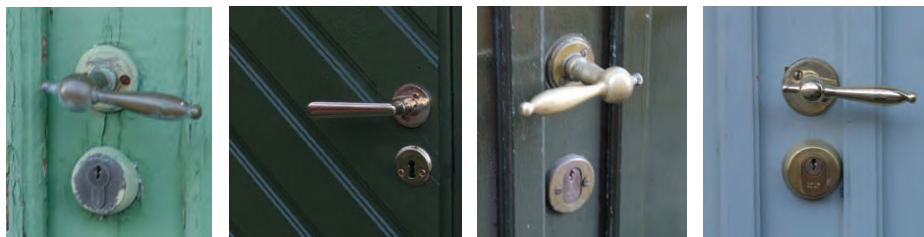
Sveitserstil

Hovedinngangsdør i sveitserstil med overlys. Dører uten glass. Forseggjort detaljering.

Hovedinngangsdør i sveitserstil uten overlys. Glass i to speiler. Enkel detaljering.

Gode eksempler på dørvidere. Dørvidere skal være i messing

Gode eksempler på utelamper.

VINDUER ,VANNBRETT OG OMRAMMING

Empirestil

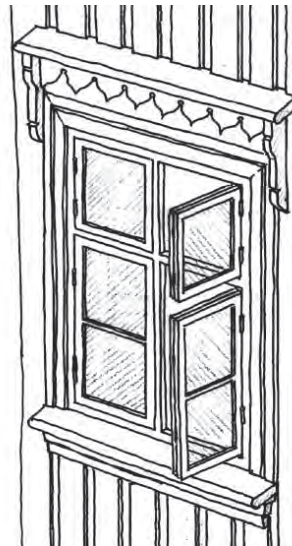

Skisse viser empirevindu med riktig montering i forhold til yttervegg og kraftig vann-brett over og under vindu. Vannbrett skal ikke beslås, og det skal ikke være glippe i overgangen mellom vannbrett og panel. Tradisjonell, kraftig dimensjon på vannbrett er en viktig detalj.

Ved utskiftning til nye vinduer kan det benyttes koblede vinduer, hvor innvendig glassramme er hengslet på utvendig ramme. Innvendig ramme kan svinges ut for vinduspuss. Vindu skal ha faste sprosser med kittfals.

Det må benyttes riktig format på vindu og sprosseinndeling.

Sveitserstil

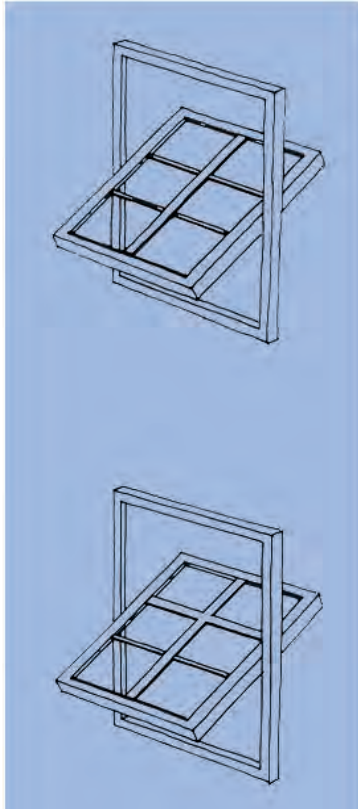
Skisse viser vindu i sveitserstil med riktig monterig i veggiliv.

Vindusomramming med dekor var opprinnelig ment for framhevet fargesetting.

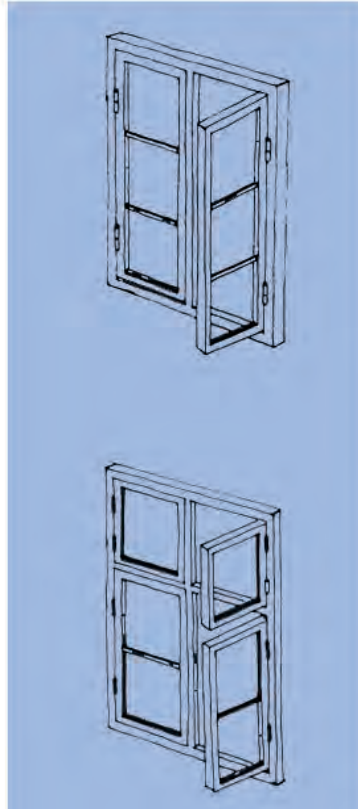
Det må benyttes koblede vinduer ved utskiftning til nye vinduer. Vindu skal ha faste sprosser med kittfals.

Det må benyttes opprinnelig format på vindu og sprosseinndeling.

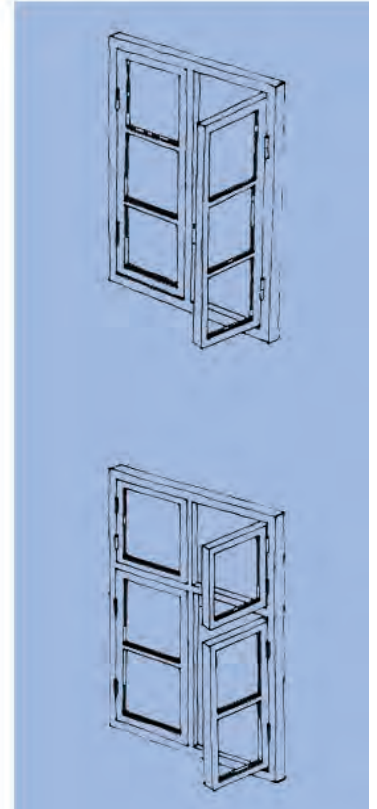
Løsninger som ikke skal velges:

Vippevindu med falske sprosser.

Sidehengslet vindu med midtpost og falske sprosser.

Sidehengslet vindu med midtpost og isolerglass.

Utskifting av vannbrett og belistning:

Ikke slik

Reparasjon ved utskiftning

Slik

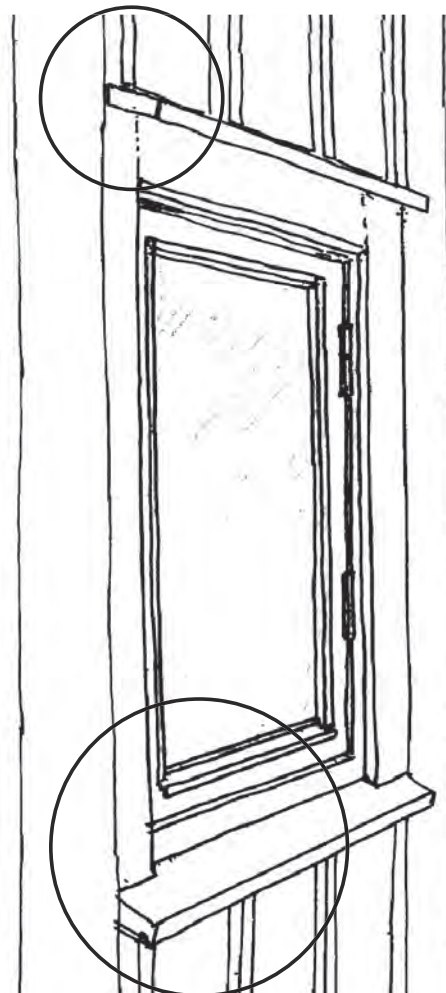
Opprinnelig løsning

Foto viser at helheten er blitt noe forringet ved uheldig reparasjon. Dette er et eksempel på hvor sårbare detaljene er, og hvor lett husets opprinnelige karakter kan endres.

Slik

Ikke slik

Vindu i original utførelse med tilhørende detaljer. Skisse til høyre viser en tenkt reparasjon, med nytt vindu i isolerglass og feil dimensjon på vannbrett oppe og nede. Sprosseoppdeling av vindu mangler. Til vindusomrammingen er det benyttet uprof lerte materialer.

Foto viser lite heldig løsning med isolerglass og falske sprosser med feil sprosseinndeling.

Slik

Ikke slik

Foto viser et hus med originalvindu til venstre og utskiftet vindu til høyre på samme fasade. Utskiftet vindu er i isolerglass med feil dimensjon og detaljering på sprosser.

TAKTEKKINGSMATERIALER, TAKVINDUER OG TAKRENNER

"Taklandskap"

Taket er husets femte fasade, og betydningen av denne er svært viktig slik det framgår på foto til venstre.

Spillet i de tegltekkede takfater har stor estetisk betydning. Derfor må de gamle tegltakene med sin patina beholdes mest mulig. For omfattende utskiftninger til ny tegl må unngås. Ved utskifting av tegl på større fater bør ny stein blandes med eldre patinert taktegl. Det er viktig å ha forståelse for riktig bruk av sort og rød tegl. Det skal kun benyttes enkeltkrum keramisk takstein.

Utsnitt av takflate

Fig. c

Takvindu

Det er klare restriksjoner ved bruk av takvinduer. Helhetsvirkningen av takfater vil bli vesentlig svekket og forringet ved bruk av takvinduer.

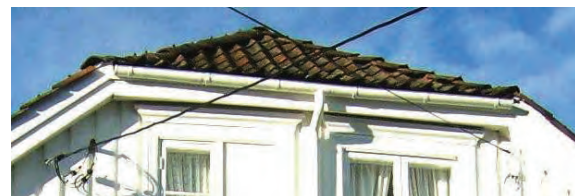

Fig. d

Takrenner og nedløp

Fig. c og d viser problematikken med renne og nedløp på hus med halvvalmet tak. Det finnes ingen gode eksempler på hvordan nedløp kan tilpasses på en estetisk god måte. Takfater på halvvalmen er relativt liten og problemet med avrenning av takvann er derfor begrenset. Takrenne på halvvalmet tak bør unngås.

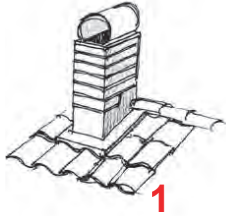
Det skal kun benyttes hvite takrenner med nedløp. Dette gjelder også hus med sort keramisk takstein.

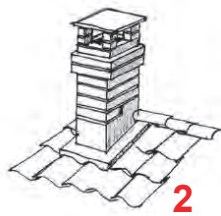
A riktig bruk av takrenne og nedløp
B ingen takrenne på halvvalmen

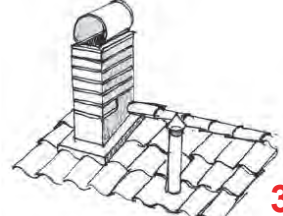
PIPER OG BESLAG

1

2

3

Detalj 1 og 2 viser gode prinsipløsninger av pipe utført i tegl.
Detalj 3 viser god prinsipløsning av pipe og luftelyre.

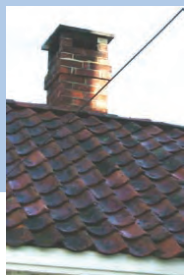
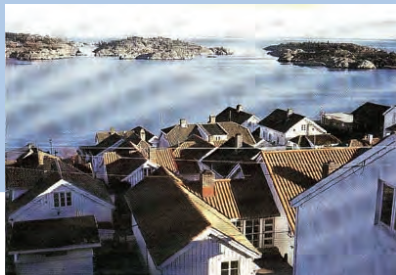
Ikke slik:

Piper med beslag utgjør en viktig del av takfoten. Gjennom tidene har det vært vanskelig å finne fram til detaljløsninger for å unngå lekkasje. Problemet har ofte blitt løst med å beslå pipene. Estetiske hensyn gjør at dette ikke kan aksepteres. Ved riktig og omhyggelig håndverksmessig utførelse kan lekkasje forhindres ved bruk av tegl og beslag i overgang til tak.

Foto til venstre viser uheldig virkning av beslått pipe.

Gode eksempler på piper i tegl:

SOLAVSKJERMING

Valg av solavskjerming er viktig for husets visuelle helhetsvirkning. Utvendig solavskjerming bør unngås. Gardiner eller innvendig persienne vil i de fleste tilfeller være tilstrekkelig.

Skisser viser at utvendige markiser og persiener er uheldig for husets helhetsvirkning. Særlig uheldig blir det når markise dekker to og to vinduer.

Ikke slik:

TRAPP, MUR, REKKVERK OG GJERDE

Slik

fg. e

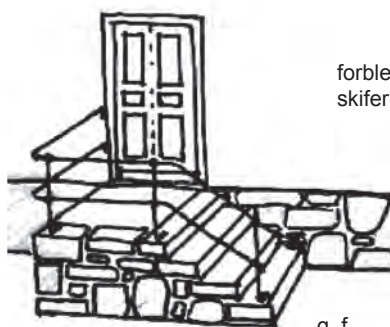

Tradisjonen i Risør er at murer og trapper er utført i naturstein. Rekkverk og gjerder er utført i smijern og stakitt. Det er viktig at denne tradisjonen blir ivaretatt.

Fig. e og f med tilhørende fotos viser god utførelse av trapp og forstøtningsmurer med tilhørende rekkverk i smijern.

Fig. g viser natursteinsforblending i skifer som ikke skal benyttes.

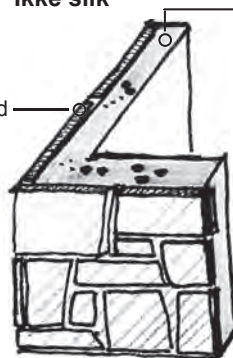
På fater og reposer kan skiferheller benyttes, men det skal alltid brukes naturstein i kantavslutninger og trappetrinn. Det skal benyttes heller i mørk stein med ru overflate. Heller med grå overflate skal ikke benyttes (f.eks oppdalskifer)

g. f

Ikke slik

forblending med skiferheller

g. g

betong

Foto viser eksempel på uheldig skiferforblending

Gode eksempler

Stakittgjerde i forbindelse med natursteinsmur

Smijernsrekkverk og natursteinstrapp

Stakittgjerde og smijernsrekkverk i forbindelse med natursteinsmur

TILBAKEFØRING

Bolighus

Eksempel på ombygget hus

Mange hus i Risør endret karakter gjennom ombygging i tiden før og etter krigen, og langt ut på 1970-tallet. Grunnen kunne være at det var liten forståelse for bevaringsverdien av den bestående bebyggelse. Dette gjaldt både hovedform og detaljer.

I dag er det ofte aktuelt med en totalreparasjon både av tak og yttervegger. I slike tilfeller må en søke faglig veiledning for å få utarbeidet en god helhetsløsning for restaurering og ombygging.

Risør kommune tilbyr gratis arkitektveiledning i slike saker. Fylkeskommunens kulturvernsseksjon kan også kontaktes.

Foto til høyre viser et godt eksempel på ombygget hus tilbakeført til opprinnelig utforming mht. dør og vinduer.

Før

Eksempel på delvis tilbakeføring

Etter

Originale boder

Enkelte boder er utsatt for forfall fordi det er vanlig at de ikke lenger tjener sin opprinnelige funksjon. Boder som del av bebyggelsen er viktige kulturminner, og må derfor tas vare på.

Ved reparasjon er det viktig at en opprettholder bodens enkle utførelse.

Boder må ikke "förfines" ved bruk av bygningselementer og detaljer hentet fra bolighus.

TEGNFORKLARING

- Boliger
- Forretning, kontor, bolig
- Park, turvei, lekeplass
- Havn
- Allmenntilgitt formål
- Offentlige bygninger

Kartet viser reguleringsplanens avgrensning med angivelse av hovedfunksjoner.

REGULERINGSBESTEMMELSER

- REGULERINGPLAN, "BEVERNEPLAN" -FOR RISØR SENTRUM.

Målsettingen med reguleringsplan og tilhørende reguleringsbestemmelser er:

1. Å bevare og videreutvikle de historiske, antikvariske, arkitektoniske, kulturelle og miljømessige verdier som Risør representerer.
2. Å gi rammer for både vern og utvikling av ovennevnte verdier.
3. Å hindre inngrep i det bestående som er i strid med kulturminnevernet.
4. Å legge til rette for at gamle Risør opprettholder og gradvis utvikler sine sentrumsfunksjoner for bolig, næringsliv og arbeidsplasser.
5. Å opprettholde og gjenopprette bymiljøets blanding av bruksformålene og balansen mellom disse.
6. Å opprettholde og delvis legge til rette for å øke utnyttelsesgraden i sentrum.
7. Å bedre de generelle trafikkforholdene i sentrum.

§ 1 AVGRENSNING OG REGULERINGSFORMÅL.

Hele planområdet er regulert til spesialområde bevaring.

De ulike reguleringsformål fremgår av plankartet.

§ 2 BEBYGGELSEN

2.0 Byggelinje

Byggelinjer er vist detaljert på plankart og følger som regel eksisterende vegglinj mot ferdselsårer.

2.1 Fellesbestemmelser

Bebyggelsen skal beholde eller gis en eksteriørutforming som harmonerer med den opprinnelige trehusbebyggelsens sætrekk.

Bygningsrådet kan kreve spesiell materialbruk, detaljering, form og fargebruk.

I plan og byggesaker kan bygningsrådet kreve at det utarbeides bebyggelsesplaner for hele eller deler av planområdet. Det skal utarbeides situasjonsplan for vedkommende eiendom.

Det skal også medfølge fasadeoppriss av nabobygninger for bedømmelse av prosjektets virkning i gatebildet. Ved større nybygg på sammenslåtte eiendommer skal fasaden utformes i seksjoner som bevarer målestokken i den omkringliggende bebyggelse.

I forbindelse med byggemeldingen skal det vedlegges situasjonskart som viser hvordan den ubebygde del av tomten skal planeres og utnyttes. På kartet skal angis eventuelle forstøtningsmurer, areal for parkering, av- og pålesning, lagerareal, likeså den terrengmessige behandling.

Endringer og nye tiltak skal tilpasses strøkets eksteriøruttrykk, volum, utstrekning, materialbruk, overflate, farge, detaljer og liknende, og varieres overensstemmende med opprinnelig grensestruktur.

2.2 Bestående bebyggelse og uteanlegg.

Bestående bebyggelse skal bevares. Bygningsrådet kan kreve at opprinnelig utseende tilbakeføres etter skade eller ved rehabilitering og igangsetting.

Eksisterende loft kan utbygges innenfor de begrensninger hensynet til verneverdi, utnyttelsesgrad og brannsikring setter.

Veier, gjerder, porter, terrasser, trapper, rekkverk, forstøtningsmurer, brygger etc. skal bevares eller kreves tilbakeført og kan ikke fjernes uten bygningsrådets godkjenning. Karakteristisk vegetasjon kan kreves bevart.

2.3 Ombygging, tilbygg og påbygg

Ombygging kan skje under hensyntagen til bygningens eget særpreg.

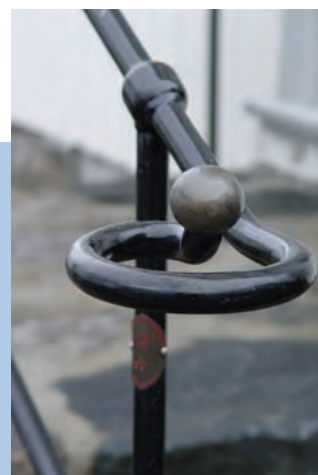
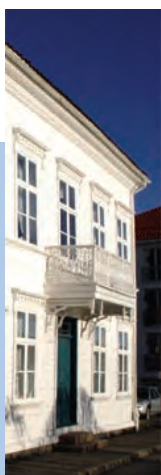
Løsninger som må velges må være i harmoni med tradisjonell utforming.

Det skal fortrinnsvis velges løsninger som tillater at eldre eller opprinnelig utseende kan gjenopprettes.

Tilbygg og påbygg kan tillates når det forøvrig ikke forstyrrer oppfattelsen av den opprinnelige bygning.

Eventuell utvidelse/utvikling av en eiendom bør fortrinnsvis skje i bakgårdsmiljøet.

Løse, utenpåliggende vindussprosser og tilsvarende løsninger tillates ikke.

2.4 Nybygg og erstatningsbygg

Nybygg tillates når det utformes og plasseres i harmoni med opprinnelige bygningers og miljøes karakter, målestokk og tradisjon.

Nybygg skal fortrinnsvis bidra til å bedre arkitektur-, miljø-, trafikk- og brannvernforhold.

Nybygg til erstatning for verneverdig bygning som er gått tapt, kan forlanges oppført som kopi av det opprinnelige eksteriør.

Garasje bør, dersom forholdene etter bygningsrådets skjønn tilsier det, løses som frittliggende uthus eller sidebygning.

Garasje bør ikke overstige 20 m² i grunnflate.

Parkeringsanlegg og større garasjeanlegg eller fellesgarasje for flere eiendommer kan tillates dersom det tas særlige hensyn til bygningsmiljø og verneverdier.

2.5 Bruk/bruksendring

Bebyggelsens bruk fremgår av plankartet.

Bruken må ikke virke sjenerende eller være til ulempe for Risørs opprinnelige særpreg. I tråd med dette særpreget bør blandet bruk tillates hvor dette er naturlig.

Hvor bygningsrådet finner det forsvarlig, basert på en helhetsvurdering, kan det tillates annen bruk i byggeområdene enn angitt på plankart.

Bygningsrådet kan nekte etablering/bruk som er skjæmmende, til ulempe, eller i strid med interesse i de enkelte bygningsmiljøer.

§ 3 OFFENTLIGE TRAFIKKOMRÅDER

Anlegg for trafikkområder skal godkjennes av bygningsrådet.

Karakteristisk vegetasjon kan kreves bevart. Ny beplantning og komplettering av eksisterende bør være i samsvar med tradisjon eller beplantning, eller som gjenoppretting av sådan. Tiltak som felling og beskjæring, som vedrører ovennevnte, skal godkjennes av bygningsrådet.

§ 4 FRIOMRÅDER

Innenfor friområder tillates mindre anlegg og bygninger oppført bare når de skal tjene bruken av området og de øvrige tilfredsstillende bestemmelsens krav.

§ 5 SPESIALOMRÅDER (TEKNISKE ANLEGG)

Endring av eksisterende og nye tekniske anlegg for offentlig og privat bruk på og ved bygningsmiljøet, skal godkjennes av bygningsrådet

§ 6 SAKSBEHANDLING

Bygningsrådet kan, i forbindelse med plan- og byggesaker forlange fremlagt tilstrekkelig underlagsmateriale for å vurdere helheter og detaljer i sammenheng før prosjekter tas opp til behandling.

Likeledes skal bygningsrådet innhente uttalelse fra, og samarbeide med, antikvarisk myndighet når det oppstår tvil eller det er nødvendig med faglig veiledning i forhold til reguleringsplanen.

Saker av prinsipiell karakter skal forelegges antikvarisk myndighet og kulturstyret.

§ 7 UTFYLLENDE RETNINGSLINJER

Til støtte for vurdering av de enkelte bygge- og plansaker kan bygningsrådet utarbeide utfyllende retningslinjer i samarbeid med antikvarisk myndighet.

§ 8 DISPENSASJONER

Når særlige grunner foreligger kan bygningsrådet gi dispensasjon fra disse bestemmelsene og reguleringsplanen etter at uttalelse fra antikvarisk myndighet er innhentet.

Søknad om dispensasjon eller planendring skal forhåndsdrøftes med bygningsråd og antikvarisk myndighet.

Søknad om dispensasjon fra disse bestemmelsene skal være begrunnet.

